

dr hab. Bożena Klimczak
prof. Akademii Sztuk Teatralnych
im. S. Wyspiańskiego w Krakowie
Filia we Wrocławiu

Wrocław, 09. 06. 2024

Recenzja dzieła artystycznego *Faust - Haust* oraz pracy doktorskiej *Analiza techniki tańca jazzowego w autorskim spektaklu Faust – Haust zrealizowanym dla Kieleckiego teatru Tańca w kontekście metodyki nauczania.*

Zleceniodawca:

Decyzją Rady Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie (uchwała Nr 10/24/2023) została mi powierzona funkcja recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora pani mgr Małgorzacie Ziółkowskiej w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne na podstawie nowej ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t. j. Dz. U. Z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.). Stosowny materiał otrzymałam 09. 04. 2024 roku.

Ocena pracy doktorskiej

Dysertacja Kandydatki mgr Małgorzaty Ziółkowskiej zatytułowana *Analiza techniki tańca jazzowego w autorskim spektaklu Faust- Haust zrealizowanym dla Kieleckiego Teatru Tańca w kontekście metodyki nauczania* obejmuje 163 strony. Zawiera wstęp, 3 rozdziały (*Faust. Geneza dzieła, Metodyka Tańca jazzowego, Idea spektaklu*) z podrozdziałami, podsumowanie, bibliografię i aneksy.

We wstępie Autorka wyjaśnia dlaczego dokonała takiego wyboru tematu swojej dysertacji, tematu związanego bezpośrednio z tańcem jazzowym, który jest Jej pasją, fascynacją, możliwością poznawania i poszerzania horyzontów w realizacjach choreograficznych, wykonawczych czy też percepcyjnych. Wspomina o aspekcie metodyki tańca jazzowego, który do niedawna był niszą w Polsce z powodów oczywistych – brak wykwalifikowanej kadry specjalizującej się w tej dziedzinie. Osobą, która miała wpływ na rozwój metodyki nauczania tańca jazzowego był Alain Bernard.

Związany z Polską przez wiele lat, systematycznie wprowadzał swoją metodę, ucząc młodsze pokolenia. Będąc uczestniczką warsztatów prowadzonych przez Alaine, mogę fakt ten potwierdzić. Kielecki Teatr Tańca założony przez Elżbietę i Grzegorza Pańtaków stał się pierwszym Jazzowym Teatrem Tańca w Polsce. Autorka wspomina o przemianach, transformacji tańca jazzowego i powstałych jego nowych stylach. Dla samej Doktorantki taniec jazzowy jest możliwością swobodnej formy wypowiedzi. W rozwoju tej kultury tanecznej mgr Małgorzata Ziółkowska uczestniczy od wielu lat jako tancerka, pedagog i choreograf. Dlatego też, dysertacja poświęcona jest aktualnej wiedzy o tańcu jazzowym na gruncie polskim. Uzasadnienie podejmowanego tematu przez Doktorantkę jest słuszne i wartościowe.

Rozdział pierwszy **Faust. Geneza dzieła**, autorka dzieli na 3 podrozdziały: *Genezę powstania Fausta jako dzieła literackiego oraz muzycznego*, *Adaptacje Fausta jako dzieła baletowego* oraz *Faust jako przykład dramatu człowieka. Faustyzm*.

Z ciekawością zapoznałam się z opisywanymi informacjami o samym historycznym Fauście, o wielu sprzecznościach związanych z tą legendarną postacią. Literatura dotycząca Fausta jest bardzo obszerna. Autorka wymienia pierwszą pracę poświęconą Faustowi, którą to wydał Johann Spiess w 1587 roku (*Faustbuch*). Książka była kilkakrotnie publikowana i stała się przyczynkiem do rozwoju literatury dotyczącej postaci Fausta. Mgr Małgorzata Ziółkowska odnosi się do *Tragicznych dzieł doktora Fausta*, dramatu Christophera Marlowe`a (1588/1589 rok), *Fausta* Johanna Wolfganga von Goethe wydanego pośmiertnie w 1833 roku, przytacza znane literackie nawiązania do postaci Fausta, jak: *Don Juan i Faust* Christiana Dietricha Grabbe, *Faust* Nikolasa Lenaua, *Śmierć doktora Fausta* Michela de Ghelderode`a, *Mój Faust* Paula Valery`ego, *Doktor Faustus* Thomasa Manna. Autorka zgłębia wiedzę dotyczącą motywów Fausta nie tylko w literaturze, ale w malarstwie, muzyce i filmie. Wymienia dzieło Rembrandta *Doktor Faust*, czy też Eugène`a Delacroix, który był autorem ilustracji do *Fausta* Goethego. Z dzieł muzycznych wspomina o Antonim Henryku Radziwile, Hektorze Berliozie *Potępienie Fausta*, Charlsie Gounodzie *Faust*, Robertcie Schumannie *Sceny z Fausta Goethego*, Franciszku Liszcie *Symfonia Faustowska*, Wernerze Egku *Abraxas* i wielu innych.

Autorka konkluduje: *W ten sposób kulturę europejską „zaludniły” różne typy Faustów, których każdy jest oryginalny i na swój sposób wyjątkowy (...)*¹

Doktorantka w dalszej kolejności przekierowuje swoją uwagę ku adaptacjom *Fausta* jako dzieła baletowego. Wymienia *Faust goes rock* w choreografii Ewy Wycichowskiej, *Abraxas* w choreografii Marcela Luiparta w Niemczech, *Faust* w choreografii Julesa Perrota, Carla Blaisa,

---

1 Ziółkowska Małgorzata, praca doktorska, *Analiza techniki tańca jazzowego w autorskim spektaklu Faust - Haust zrealizowanym dla Kieleckiego Teatru Tańca w kontekście metodyki nauczania*, s. 16

Doktor Faust w choreografii Remiśława Remisklavsky`ego w Czechach. Zaznacza, iż wątki faustowskie pojawiały się w wielu polskich baletach, m. in. *Pan Twardowski*. Przytacza również współczesną realizację Christophe`a Maiillota (2017) *Faust* do muzyki Franza Liszta *Symfonia faustowska*.

Ostatnim tematem pierwszego rozdziału jest skierowanie uwagi na postać Fausta jako dramatu człowieka, wiecznie poszukującego szczęścia, nienasycenia i dążenia do poznania tajemnicy istnienia za wszelką cenę. Słusznie wyjaśnia zagadnienie faustyzmu.

Drugi rozdział dysertacji poświęcony jest **metodyce tańca jazzowego**. Kandydatka dzieli tę część na trzy kluczowe podrozdziały: *Historia tańca jazzowego w Polsce i na świecie*, *Metodyka tańca jazzowego oraz Taniec jazzowy jako środek wyrazu w pracy choreografa – autora dzieła choreograficznego*.

Zanim Autorka poprowadzi czytelnika przez świat historii tańca jazzowego wyjaśnia etymologię słowa *Jazz*. Opierając się na literaturze Helmuta Guntera, *Jazz dance: Geschichte, theorie, Praxis* z 1982 roku, ciekawie opisuje początki tego tańca, (XVII wiek), czasy niewolnictwa, kultury afrykańskiej w Ameryce, która przetrwała dzięki pielęgnowaniu przez Afrykanów swojej religii. Ciało było nośnikiem kultury tańca, muzyki i rytmu. Opisuje m. in. *Cakewalk, buck*, nie zapomina także o ważnej roli muzyki *ragtime, Minstrel Shows, czy Negro Musical*. Dość obszernie ukazuje obraz rozkwitu tańca jazzowego z początku XX wieku.

Począwszy od opisu tańców (m. in. *shimmy, buzz, buc and wing, czy pelvis*), poprzez tworzenie się odrębnych stylów (*jazz dance, tap dance, charleston*) ujmując w tym aspekt historyczny i kulturowy. Dalej, nakreśla etapy rozwoju *Negro Musicali* na Broadwayu. Píše o powstaniu szkoły *Denishawn, American Negro Balet*, przenikaniu się stylów tanecznych między białymi, a czarnymi, między Afro – Ameryką, a Europą, o powstających ulicznych grupach w Harlemie (*The Jolly Fellows*). Dzieli historię jazzu na lata 20-te, 30-te, 40-60- te zaznaczając fakt, że dotyczy tylko Ameryki, dopiero po 1960 roku następuje światowy rozkwit *jazz dance*. Poprzez mieszankę kulturową dokonała się synteza tańców, o czym Doktorantka pisze (np. *modern jazz dance, hindu-jazz*). Wyszczególnia znane osoby mające wpływ na zachodzące zmiany:, Alvin Ailey, James Truitte, Janet Collins, Carmen de Lavallade, Jack Cole, Louis Ligi i inni. W dalszej kolejności przeprowadza czytelnika przez powojenną ewolucję jazzu - jego formy tanecznej i muzycznej (powstanie formy *musicalu jazzowego/ Jerome Robbins; foss jazzu/ Bob Fosse; soul*).

Autorka wyczerpująco opisuje rys historyczny tańca jazzowego, jego przenikanie do Europy, pojawienie się w środkach masowego przekazu (filmy, teledyski, programy telewizyjne, kanały internetowe i telewizyjne na świecie). Rozdział zakończony jest osobistą refleksją na temat dzisiejszego postrzegania tańca jazzowego, jego miejsca w nauczaniu i współczesnym podziale stylów (*prymityw jazz, modern jazz i pop jazz*).

Bardzo obszerny drugi rozdział, Doktorantka poświęciła metodyce tańca jazzowego. Wyjaśnia pojęcie orientacji przestrzennej i kierunków ruchu, następnie opisuje: pozycje rąk i nóg w tańcu jazzowym, pozy w tańcu jazzowym, podstawowe ćwiczenia (*izolacje, table top, bounces, roll, contraction, release*), powołując się na literaturę tematu. Autorka podkreśla istotną rolę koordynacji ruchowej i znaczenie podstawowych ćwiczeń na koordynację, jak: *battement tendus, brush, plie, releve, port de bras, chasse, pas de bourree, kick ball change, slide*, rodzaje chodu jazzowego, obroty i piruety, czy skoki jazzowe. Przedstawia przykładowy drążek jazzowy na podstawie autorskich ćwiczeń dr Elżbiety Pańtak. Mgr Małgorzata Ziółkowska zamieszcza w swojej dysertacji przykłady konspektów autorskich lekcji jazzowych oraz opracowany autorski program *Czterech Żywiołów* jako trening wspomagający dla tancerzy. Przedstawione konspekty są precyzyjne i klarowne, zawierają treści merytoryczne lekcji, a także organizacyjne. Celem treningu *Cztery Żywioły*, jak pisze, jest optymalizacja efektów codziennych czynności w pracy tancerza, zwiększenie wydolności, mobilności, eksplozywności, mocy i przyspieszenia. Trening podzielony jest na 4 fazy, ognia, ziemi, powietrza i wody. W każdej fazie Autorka logicznie i zasadnie wykorzystuje trening motoryczny i aerobowy, siłowy z elementami pilatesu, aktywny i bierny *stretching*, a w ostatniej fazie *body and mind*. Bardzo cenię sobie przemyślenia, poszukiwania optymalnych metod w pracy pedagogicznej, ciągle dążenie do precyzyjnie stawianych zadań tancerzom, odpowiedzialność za rozwój młodzieży z pełną świadomością stosowania metod w nauczaniu tańca jazzowego. Doktorantka dysponuje takimi kompetencjami. W ostatnim podrozdziale przybliży czytelnikowi środki wyrazu jakie daje taniec jazzowy w pracy choreografa.

Idea spektaklu - ostatni rozdział niniejszej dysertacji poświęcony jest analizie dzieła artystycznego *Faust – Haust*, którego inicjatorką i autorką jest mgr Małgorzata Ziółkowska. Jaka idea przyświecała choreografce, aby stworzyć spektakl, widowisko taneczne? Współcześnie tworzący artyści bardzo często sięgają do znanych dzieł literackich. Przenoszą i odczytują tematy związane z odczuwaniem świata i bycie w nim istoty ludzkiej. Podobny zabieg zastosowała choreografka. Połączyła temat literacki i muzykę symfoniczną w nowoczesnej aranżacji brzmieniowej z tańcem, z przestrzenią wizualną i dźwiękowo- muzyczną. Wartości artystyczne, o których autorka pisze są oczywiste. Autorka podkreśla wartości edukacyjne wynikające z podejmowanej tematyki, dzięki czemu odbiorcami spektaklu może być także młodzież licealna. Doktorantka jest autorką idei powstania spektaklu, koncepcji, libretta, choreografii, scenariusza choreograficznego, adaptacji przestrzeni scenicznej, kostiumów. *Faust- Haust* dlaczego taki tytuł i co w sobie kryje ten tajemniczy haust? Otóż, stawia ważne pytania o wartości w życiu: *pragnienie zachłyśnięcia się...życiem...powietrzem...miłością...rzuca nas w skrajności od demiurgicznej kreacji poczwwszy, aż po odrętwiałe wegetowanie. Biologiczna witalność tworzy z nas istoty chwytające, zagarniające,*

*pochłaniające. Pierwszy haust życia łapiemy w zaledwie 10 sekund po narodzinach...łapiemy 16 oddechów na sekundę, by w wieku 30 lat osiągnąć 250 milionów haustów...haustów życia...Przeróżnych...Haust życia jako paliwo żywej egzystencji... Zadaję pytanie: Czy biologiczny oddech jest sensem sam w sobie czy należy sens mu nadać? Czy możemy istnieć jedynie bezwładnie dryfując przez życie?*². Wyjaśnienie wydaje się słuszne i interesujące w zderzeniu z tematem faustowskim. Autorka zamieszcza w dysertacji opis libretta, scenariusza choreograficznego. Przybliżyła swój proces twórczy, i dzieli go na trzy fazy, konceptualną, muzyczną oraz choreograficzną. Każdą z nich wnikliwie opisuje i argumentuje. Szczególną uwagę Kandydatka zwraca na rolę muzyki w tworzeniu spektaklu i jej poświęca podrozdział *Wybór i znaczenie muzyki*. W spektaklu zderza dwie różne estetyki muzyczne, *Symfonię faustowską* Franza Liszta z muzyką zespołu *The Prodigy*. Wyjaśnia charakter utworów wykorzystanych w spektaklu. Celem było stworzenie kolażu muzycznego, aby muzyka stanowiła warstwę ilustracyjną spektaklu, podobną do wizualizacji oraz reżyserii światła. W ostatnim podrozdziale zatytułowanym *Analiza techniki tańca jazzowego w kontekście tworzenia choreografii, budowania dramaturgii oraz szkolenia tancerzy – wykonawców w spektaklu pt. Faust – Haust* Kandydatka wyjaśnia cel zastosowanych stylów (*lyrical jazz, modern jazz, contemporary jazz*). Jest nim odpowiedni dobór środków technicznych wyżej wymienionych stylów tańca, tak aby oddać charakter postaci, emocjonalność, relacje między postaciami, interakcje solistów z zespołem. Dysertację kończy osobistą refleksją na temat języka tańca, ważkości stosowania syntezy stylów tańca jazzowego, który daje możliwość bycia wszechstronnym choreografem i swobodnego operowania warsztatem. Słusznie stwierdza, iż taniec jazzowy ewoluuje jako forma sztuki. Doktorantka podkreśla: (...) *łączenie sztuki elitarnej (muzyki symfonicznej, tańca) z wytworami popkultury (wizualizacje, film, aranż muzyczny) ma wskazywać kierunek rozwoju nowoczesnych kultur oraz podkreślić edukacyjną wartość dodaną, zawartą w spektaklu pt. Faust – Haust*.³

Całość dysertacji odpowiada treści zawartej w tytule. Praca posiada walory poznawcze zagadnienia, jest przejrzysta i ciekawa, napisana klarownym językiem, a strona merytoryczna skrupulatnie zgłębiona, podparta cytatami i osobistymi refleksjami. Mgr Małgorzata Ziółkowska wykazuje się głęboką wiedzą teoretyczną i praktyczną z zakresu tańca jazzowego. Wyraźnie jawi się jako pasjonatka i propagatorka tej stylistyki tańca. Strona formalna i edytorska pracy nie budzi większych zastrzeżeń, choć znajduję kilka błędów literowych. Bibliografia powinna być ułożona alfabetycznie, a także umieszczamy najpierw nazwisko, potem imię autora. Dysertacja opatrzona

---

2 ibidem, s. 127

3 ibidem, s. 145

jest prawidłowymi przypisami i odpowiednim piśmiennictwem, zgodnym z literaturą przedmiotu. Wzbogacona jest fotografiami ze spektaklu *Faust – Haust*.
Dysertację oceniam pozytywnie.

Ocena dzieła artystycznego *Faust - Haust*

Na podstawie nagranych spektakli/premiiery na płycie DVD z dnia 15. 12. 2023 roku. Spektakl trwa 45 minut. Choreografka mgr Małgorzata Ziółkowska jest autorką idei spektaklu, libretta, scenariusza choreograficznego, choreografii, koncepcji muzycznej, kompozycji przestrzeni scenicznej oraz kostiumów. Przy realizacji współpracowała z Grzegorzem Pańtakiem (reżyseria światła), Filipem Gołą (aranż muzyczny), Grzegorzem Kaczmarczykiem (projekcje) oraz z zespołem i solistami Kieleckiego Teatru Tańca. Główne role kreowali: Faust – Marek Szajnar, Małgorzata – Małgorzata Kowalska, Mefisto – Piotr Ziółkowski, Mefista – Joanna Plata. W zespole wystąpiło piętnaścioro tancerzy.

W spektaklu *Faust – Haust* wyraźnie rysują się komponenty technik różnych stylów tańca jazzowego (*lyrical jazz, modern jazz, contemporary jazz*), elementy tańca klasycznego, codziennych gestów. Na uwagę zasługują zbudowane przez solistów role aktorskie. Całość pod względem dramaturgicznym jest przejrzysta i czytelna. Muzyka spełnia rolę ilustracyjną, jest zastosowana adekwatnie do poszczególnych scen, dopełnia dramaturgię spektaklu, podkreśla emocjonalność scen. Zaproponowany przez choreografkę *Faust – Haust* odpowiada treściom opisywanym w dysertacji, które przekładają się na odbiór. Poruszony temat egzystencji, spełnienia, nieustannego dążenia do posiadania, zagubienia stwarza możliwość osobistych refleksji. W moim odczuciu uzasadniony jest wybór takiego tytułu spektaklu. Kompozycja spektaklu złożona jest z połączenia multimediiów (film, projekcje) z warstwą choreograficzną, wizualną, muzyczną. Zauważam sprawne przejścia techniczne z obrazu na ekranie do sceny. Są to połączenia przekierowujące celowo uwagę widza. Nie zaburza to odbioru całości spektaklu. Film/Prolog jest zrealizowany na wysokim poziomie, dobrze zakomponowany reżysersko. W moim odczuciu przenikanie się, nachodzenie różnych kadrów daje poczucie nieoczywistości, letargu, błędzenia, haustu życia. Warstwa scenograficzna jest prosta (wanne, 3 klatki z tyłu sceny), co jest dużym walorem. Kostiumy nawiązują do współczesności, marynarki, spodnie, proste sukienki. Moją szczególną uwagę przykuł kostium Mefisty, wyrafinowany, a jednocześnie prosty z zastosowaniem symboliki. Kostiumy biesów były w tożsamej stylistyce. Choreografka zastosowała ciekawe rozwiązania choreograficzne w scenach grupowych, dynamicznie zmieniające się rysunki przestrzenne, kanon, czy improwizacje. Wszystkie partie solowe postaci, duety, tercety, itp. są dobrze zakomponowane,

technika nie jest dominantą, jest środkiem do celu, a nie celem samym w sobie. I to jest niezmiernie ważne! W scenach zespołowych zdarzają się momenty braku synchronu i nietrzymania odpowiednich rysunków w przestrzeni, jednak nie ujmuje to całości przedstawienia. *Faust- Haust* to spektakl autorski i ciekawie zrealizowany.

Sylwetka mgr Małgorzaty Ziółkowskiej jawi się jako wyrazista i dynamiczna. Bogate doświadczenia artystyczne i pedagogiczne w obszarze tańca jazzowego świadczą o wiedzy, pasji i chęci poszukiwań twórczych w tworzeniu swojego języka choreograficznego, opartego na łączeniu stylów tańca jazzowego.

Dysertację oraz dzieło choreograficzne *Faust - Haust* oceniam pozytywnie.

Konkluzja:

Praca doktorska wraz z dziełem artystycznym Pani mgr Małgorzaty Ziółkowskiej spełnia wymagania art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t. j. Dz. U. Z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.).

Popieram starania Kandydatki o uzyskanie stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne.